

NYTT FRA BARNES SOSIALE UTVIKLING

NR. 18 FEBRUAR – 2018

**– UNIKT I HISTORISK OG INTERNASJONAL SAMMENHENG
FORSKNINGSDIREKTØREN OM DE STORE ENDRINGENE SIDEN STUDIEN STARTET I 2006**

**«EVIG NYSGJERRIG»
OM DRIVKRAFTEN TIL
EN FORSKER**

**VELLYKKET INTERNASJONALT SAMARBEID
FORLENGES MED FIRE NYE ÅR**

**«DERE SITTER PÅ EN
GULLGRUVE»**

NYHETER PÅ EN NY MÅTE

Tidene forandrer seg - og vi med dem! Etter at nyhetsbrevene fra forskningsprosjektet *Barns sosiale utvikling* fram til nå har kommet i papirformat – kommer dette attende i rekken i elektronisk form. Denne måten å formidle informasjon på er mer ressursvennlig både for miljøet og for lommeboken – og den er samtidig tidsbesparende. Vi håper dere synes at det vil fungere godt å motta store og små nyheter fra *Barns sosiale utvikling* i elektronisk format.

For at vi skal kunne nå hver og en av dere forutsetter det selvsagt at vi har oppdatert kontaktinformasjon i form av e-postadresse og/eller mobilnummer. Vi setter derfor stor pris på om dere har mulighet til å informere oss dersom det er endringer på gang. Hvis dere ønsker å gi oss andre typer tilbakemeldinger, er det også velkomment. Kontakt oss i så fall på e-post: g.e.bringedal@nubu.no.

Noe annet som har endret seg i løpet av det siste året, er at Atferdssenteret har endret navn til Nasjonalt utviklingssenter for barn og unge – NUBU. Bakgrunnen for dette er et ønske om at navnet på senteret i større grad gjenspeiler bredden av den faglige virksomheten som senteret er involvert i. Hovedmålet for senterets virksomhet har vært, og vil fortsatt være: Å styrke og støtte familiens, barnets og ungdommens utviklingsmuligheter gjennom å forebygge og redusere barn og unges alvorlige problematferd og styrke deres psykososiale utvikling og sosiale kompetanse. Men nå altså under navnet NUBU.

Vi er godt i gang med 2018, og de eldste barna som deltar i *Barns sosiale utvikling* er nå på vei inn i sitt tolvte leveår. Det betyr at de er på full fart inn i en tidlig ungdomsalder. Dette er en ny og spennende fase som innebærer endringer av mange slag, og som byr på både gleder og utfordringer. Det er også en viktig overgang for dere foreldre. Det har vært økende oppmerksomhet knyttet til det å være storbarnsforelder i løpet av de siste par årene. Dette bunner blant annet i at mange har savnet informasjon og diskusjon omkring hvordan foreldrerollen endrer seg etter hvert som barna vokser til, og hvilke utfordringer det gjerne medfører. Tradisjonelt sett er det rollen som småbarnsforelder som har stått i fokus, men noe er i ferd med å skje. Samtidig er det mye som tyder på at vi aldri har hatt en så veltilpasset og

formøyd ungdomsbefolkning som det vi har i dag, men det er også en del unge som uttrykker at de sliter med å finne seg til rette.

Vi har et sterkt ønske om å følge barna videre inn i denne viktige, og av og til vanskelige, ungdomstiden. Hvordan har de det – og hvordan trives de – med venner, på skolen, i familien og på fritiden. Vi søker derfor etter midler til å finansiere *Barns sosiale utvikling* videre, og krysser fingre for at det skal la seg gjøre. Og vi er oppmuntret av tilbakemeldingene vi får fra internasjonale eksperter på området. De uttrykker at informasjonen vi har samlet inn til nå, fra dere foreldre, fra barnehageansatte og fra lærere – utgjør en gullgruve. Vårt ønske og vårt mål er å fortsette å utnytte denne skatten på best mulig måte til å framskaffe viktig kunnskap om hva som har betydning for barns trivsel og utvikling i dagens Norge. Vi håper vi også får mulighet til å grave etter mer gull ved å følge barna videre inn i ungdomsalderen.

I dette nyhetsbrevet kan dere lese mer om noen av de temaene vi jobber med for tiden. Dere kan også få vite hva forskningsdirektør Terje Ogden, som var initiativtakeren til *Barns sosiale utvikling*, mener har vært særlig viktige samfunnsmessige endringer for barn og familier i de tolv årene som har gått siden vi startet opp forskningsprosjektet.

God lesning!

*Ane Nærde, prosjektleder
Barns sosiale utvikling*

EN STUDIE AV OPPVEKST I NORGE

Mye har endret seg for familier og barn de siste tolv årene siden *Barns sosiale utvikling* startet opp. Men tre forhold utpeker seg spesielt: Endring av farsrollen, barnehagedekning og framveksten av sosiale medier.

Tekst: Kristin Horn Talgø

– Det er unikt både i en historisk og en internasjonal sammenheng at dagens fedre har en annen, og langt viktigere rolle i barns liv, sier Terje Ogden, forskningsdirektør ved Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU).

Han har i en årrekke jobbet med blant annet forebyggende og kompetansefremmende intervensjoner i familier, i barnehager og i skoler.

Dagens fedre deltar aktivt i omsorgen og oppdragelsen av barna sine. Ogden framhever da også endringen av farsrollen som en av de store forandringene som har funnet sted i løpet av den perioden prosjektet har pågått. Flere og flere fedre tar ut permisjon og er hjemme med barna når de er små. Dette gir unike muligheter for at det etableres gode og varige tilknytningsrelasjoner mellom fedre og barn.

– Når vi skal studere hva som er av betydning for barns trivsel og utvikling er det helt avgjørende å ha med fedrene. Målet vårt er jo at kunnskapen som kommer fram gjennom prosjektet skal gjenspeile forholdene i dagens Norge, og at dette gjør oss i stand til å iverksette gode og målrettede tiltak som kan komme alle til gode.

Barnehagen bidrar

Sammenliknet med tidligere er det også langt flere barn som har et barnehagetilbud. I dag har vi tilnærmet full barnehagedekning i Norge, og det er en stor andel barn som starter i barnehagen allerede som ettåringer. Ogden påpeker at resultatene fra *Barns sosiale utvikling* når det gjelder barnehagebruk er i overensstemmelse med de fra annen forskning, nemlig at familien betyr mer enn det barnehagen gjør, for barns utvikling. Men barnehagen er et viktig supplement til familien.

– I barnehagen får barn blant annet språkstimulering

Lang fartstid: Terje Ogden har vært tilknyttet NUBU siden senteret ble etablert i 2003. Foto: Rukiye Tanatar

og ikke minst gode muligheter til å utvikle seg sosialt i samvær med andre barn, utdyper han.

Ogden synes også det er tydelig at familien har stor betydning for svært mange i dagens Norge.

– Jeg er imponert over det store engasjementet som foreldre viser for barna sine. Vi ser det blant annet når de forteller om hva de gjør sammen. Og den høye deltakelsen i denne studien er jo også et uttrykk for det samme.

Verden åpner seg

Det er ikke bare barnehagefeltet som har forandret seg i løpet av denne perioden. Også på skolen har det skjedd viktige endringer. Flere og flere skoler digitaliserer undervisningen, og stadig flere barn får tilgang til nettbrett, både på skolen og hjemme. Mange får også egen smarttelefon i ung alder.

Med framveksten av internett, og tilgangen til ulike typer sosiale medier, følger nye måter å kommunisere og lære på. Ogden mener at dette helt klart vil prege barn og unges utvikling og læring framover – uten at vi helt vet hvordan det vil slå ut.

– Barn og unge som vokser opp i dag er i kontakt med omgivelsene sine på en helt annen måte enn før, allerede fra de er svært unge. Barna har tilgang til hele verden – og til en hel verden av informasjon.

Det at hele verden åpner seg på denne måten kan på den negative siden føre til at barn blir avhengige av internett, og de kan også komme i kontakt med mennesker som ikke nødvendigvis har gode intensjoner. Samtidig gir tilgangen til data og internett helt unike læringsmuligheter, der barn kan tilegne seg nyheter og kunnskap på en måte som de ikke har kunnet tidligere.

Forskningsdirektøren legger ikke skjul på entusiasmen. Det blir både spennende og viktig å følge med på hvordan disse nye oppvekstbetingelsene vil påvirke barns hverdag og utvikling – både på godt, og kanskje også litt på ondt.

Viktige kunnskapskilder

Ogden understreker hvor uvurderlige familiene som er med i *Barns sosiale utvikling* har vært for kvaliteten på forskningsprosjektet. Foreldrenes trofaste deltakelse gjennom mange år åpner opp for muligheten til å se på sentrale problemstillinger som tidligere har vært lite belyst.

– Det er helt imponerende å se hvordan familiene har stilt opp. Det gjelder jo også for barnehagepersonalet og for lærerne, som alle har bidratt med sine vurderinger. Dette er svært viktige kunnskapskilder for oss som er opptatt av å studere hva som er betydningsfullt for barns trivsel og utvikling.

For funnene fra *Barns sosiale utvikling* vil ha betydning for den praktiske utformingen av norsk politikk. Blant annet når det gjelder diskusjonene rundt hvilken rolle tidspunktet for barnehagestart og barnehagekvalitet kan ha for barns utvikling og læring.

Hva skjer med ettåringer som går i barnehage? Og hva er gunstig bemanning i en barnehage? Dette er forhold som har vært debattert både i fagmiljøer og i det offentlige ordskiftet.

– Det store skillet mellom barnehager går ofte ikke på det rent materielle, men heller på hvordan relasjonene er mellom voksne og barn. Vi mangler imidlertid fortsatt kunnskap om barnehagens indre liv, blant annet når det gjelder hva som er gode betingelser for samhandling mellom barn og voksne, og om hva som er sosialt utviklende for barn.

Styrken ved Barns sosiale utvikling

– Vi er spente på resultatene som vil komme fram etter hvert som vi gjør stadig nye analyser av det omfattende datamaterialet. Hvilke sammenhenger finner vi mellom barns tidlige oppveksterfaringer og deres videre trivsel og utvikling? Dette er både et tidkrevende og et svært givende arbeid.

Og det er *det* som er styrken ved denne studien, avslutter Ogden. *Barns sosiale utvikling* er en unik sjanse til å se på hvordan går det med barn flest.

– Det er en studie av hvordan det er å vokse opp i Norge.

LENGE LEVE NYSGJERRIGHETEN!

Barn lærer gjennom samspill og utforskning. Men for å kunne lære av andre, er barn avhengige av sosiale kommunikasjonsferdigheter og strategier.

Tekst: Kristin Horn Talgø

Dette gjelder både for at de skal kunne forstå den informasjonen de mottar, og for at de selv skal være i stand til å innhente og søke den informasjonen de til enhver tid har behov for.

– Helt fra barn er små er de omgitt av en verden full av informasjon. Vi ser at utfordringen ikke nødvendigvis er å få tak i, men heller det å navigere mellom ulike kilder til informasjon, sier Tone Hermansen.

Hun er forsker ved NUBU, og medarbeider på forskningsprosjektet «Children's Information Seeking» (ChInfoSeek), som ledes av Imac Zambrana.

I ChInfoseek-prosjektet benytter forskerne seg av de verdifulle samspillsobservasjonene som er gjort av foreldre og barn i *Barns sosiale utvikling*, og av resultater fra kartleggingsprøver i skolen. Utover dette gjennomføres det også noen mindre eksperimenter med et lite utvalg av tre- og fireåringer, som ikke har deltatt i *Barns sosiale utvikling*.

Det overordnede målet med ChInfoSeek-prosjektet er å undersøke de sosiale læringsprosessene som ligger til grunn for utviklingen av barns aktive søken etter informasjon. Dataene fra *Barns sosiale utvikling* gir oss en unik innsikt i hvordan det tidlige samspillet i familien kan bidra til utviklingen av læringsstrategier.

Det dreier seg for eksempel om hvorvidt barnet velger å etterspørre informasjon fra den voksne, eller om det heller foretrekker å finne frem til løsninger på egen hånd. Kunnskap om utviklingen av slike strategier er viktig for å kunne forstå hvordan barns tidlige

FORSKERPORTRETET

erfaringer er overførbare til ulike situasjoner, og hvordan disse erfaringene påvirker barnas videre evne til læring.

Samspill mellom voksen og barn

Selv om vi vet at barn søker informasjon både fra voksne og gjennom egen utforskning, mangler vi kunnskap om selve utviklingsgrunnlaget for hvordan barn vektet disse ulike formene for informasjon.

Forsker Imac Zambrana benytter data fra *Barns sosiale utvikling* som tar utgangspunkt i det naturlige samspillet mellom mor og barn. Hun studerer hvordan mors innspill synes å påvirke barnet over tid, og hvilken betydning forelderens respons har for barnas behov for informasjon i de tidlige fasene av livet. Vil mors innspill og respons for eksempel ha betydning for hvordan og hvor ofte barnet henvender seg til henne? Og vil det gi umiddelbare utslag, eller vil det først komme til syne når barnet er to eller tre år?

Hermansen utfyller ChInfoSeek-prosjektet ved å undersøke hva som påvirker barns utvikling av slike informasjonssøkende strategier når barna opplever å få ulik informasjon fra forskjellige kilder. Hun samler inn data fra barn i alderen tre til fire år gjennom små eksperimenter i et lite utvalg av barnehager i Oslo.

Barna observeres i samspill med en voksenperson som de ikke kjenner fra før (en forskningsmedarbeider), i stedet for med egne foreldre. Dette kan fortelle oss noe om hvorvidt de samspillsformene og strategiene som utvikles med kjente omsorgspersoner i hjemmet også vil komme til syne i andre lærings situasjoner.

– I en verden full av informasjon, er det ikke gitt at den kunnskapen barn får fra forskjellige kilder nødvendigvis stemmer overens. Vi lurer på om, og i så

Lærer stadig noe nytt: Tone K. Hermansen synes det skal bli veldig spennende å analysere dataene fra forskningsundersøkelsene. Foto: Tron Trondal

fall hvordan, dette påvirker barnets læring. Og vil det ha betydning for hvilke kilder barna oppsøker ved en senere anledning for å skaffe seg informasjon? Målet med den eksperimentelle delen av dette prosjektet er nettopp å lære mer om hvordan barn utvikler strategier for å sortere informasjon fra ulike kilder; utdyper Hermansen

Utvikling av strategier

– Det er utfordrende å designe gode eksperimenter som gir svar på spørsmålene vi stiller. Til forskjell fra litt mer klassiske eksperimenter, ser vi på en relativt kompleks sosial læringssituasjon der barnet får frihet til å utforske en oppgave både på egen hånd, og sammen med en voksen. Vi forsøker å finne ut om det kan være systematiske mønstre for hvordan barn søker informasjon i ulike situasjoner, forteller Hermansen.

For eksempel: Hvis en voksen sier at en leke fungerer på en gitt måte, men barnet senere erfarer at den faktisk fungerer på en annen måte, hvordan vil barnet vektlegge informasjonen det har fått fra disse ulike kildene? Og hvordan tar barnet disse erfaringene med seg inn i nye læringssituasjoner?

Hermansen tror at barnets spørsmål og utforskningsatferd vil påvirkes av om han eller hun opplever den voksne som mer eller mindre tillitsvekkende.

FORSKERPORTRETET

– Vi forventer at visse kjennetegn ved den voksnes væremåte vil påvirke barnets måte å søke informasjon på. Det kan også være at individuelle faktorer ved barnet, som alder og kjønn, har betydning for samspillet, utdyper hun.

Et tveegget sverd

Barn lærer effektivt og presist gjennom pedagogiske instruksjoner. Samtidig ser vi at barn kan tilegne seg mer variert kunnskap om et tema ved at de får utforske på egen hånd. Målet med ChInfoSeek-prosjektet er ikke å etablere hvorvidt én strategi er bedre enn en annen, men derimot å forstå mer om hvordan barnet tilpasser sin strategi ut ifra hvilken lærings situasjon det befinner seg i.

– Det er et tveegget sverd: På den ene siden kan instruksjoner være effektive kilder for læring, men på den andre siden kan dette gå på bekostning av kreativitet og muligheten til å finne egne og nye løsninger på ting, påpeker Hermansen.

Evig nysgjerrig

Forskeren gleder seg til å komme i gang med dataanalysene, og til å diskutere resultatene med studiens samarbeidspartnere. Funnene vil forhåpentligvis kunne være med på å belyse hvordan barn utvikler ulike læringsstrategier, og gi kunnskap om hvordan vi best mulig kan tilpasse barns hverdag innenfor dagens skolesystem.

– Som grunnforsker er jeg evig nysgjerrig. Det er i stor grad nysgjerrighet som er drivkraften i arbeidet, men jeg synes også det er utrolig givende å få være en del av et prosjekt som retter seg mot praksisfeltet, og der funnene kan ha en samfunnsnyttig relevans.

INNVLGET STIPEND TIL HARVARD

I forbindelse med at ChInfoSeek-prosjektet har sentrale samarbeidspartnere i USA, fikk forsker Tone Hermansen nylig innvilget midler til to kortere utenlandsopphold ved Harvard University. Oppholdene, som skal gjennomføres i løpet av våren 2018 og 2019, blir finansiert gjennom tildelinger fra Norges forskningsråds mobilitetsstipend, og fra Fulbright-stiftelsens stipendordning.

Formålet er at Hermansen skal kunne ha en tettere dialog med de internasjonale samarbeidspartnerne i prosjektet. Samtidig vil det å kunne delta aktivt i et svært kompetent fagmiljø, være nyttig med tanke på den videre forskningen.

I første omgang skal Hermansen analysere og diskutere dataene fra den første innsamlingsrunden med professor Paul Harris ved Harvard University, post doc. Samuel Ronfard ved Boston University, og med prosjektleder Imac Zambrana, som for tiden er gjesteforsker ved Harvard. Resultatene fra arbeidet skal publiseres i en internasjonal forskningsartikkel og vil bidra til økt kunnskap på dette fagfeltet.

Disse første resultatene vil også ha betydning for hvilke konkrete forskningsspørsmål det blir viktig å følge opp i det videre arbeidet. I løpet av høsten 2018 og vinteren 2019 skal nemlig den andre runden med datainnsamling gjennomføres. Resultatene herfra vil deretter bli analysert og diskutert med de internasjonale samarbeidspartnerne når Hermansen igjen setter kursen til Harvard i 2019.

INTERNASJONALT SAMARBEID FORLENGES

Fem år så langt: Dearing har samarbeidet med NUBU de siste fem årene som seniorforsker på deltid. Foto: Boston College.

Professor Eric Dearing har vært en sentral samarbeidspartner for forskerne i *Barns sosiale utvikling* gjennom lang tid. Det er derfor gledelig at Norges forskningsråd har fornyet denne bevilgningen for fire nye år – slik at det produktive samarbeidet kan fortsette.

Tekst: Kristin Horn Talgø

Dearing jobber til daglig ved Boston College, og er en internasjonalt anerkjent forsker innenfor sitt fagfelt. Han har blant annet fokusert på betydningen av barns oppvekstmiljø og barnehagebruk for barns utvikling. De siste fem årene har han vært tilknyttet NUBU og *Barns sosiale utvikling* som seniorforsker.

I samarbeid med flere andre forskere har Dearing skrevet en rekke artikler som baserer seg på dataene fra *Barns sosiale utvikling*. Han bidrar også aktivt inn i andre prosjekter som er finansiert av Norges forskningsråd. Henrik Daae Zachrisson har samarbeidet med Dearing gjennom flere år. Han sier at dette viser at NUBU står støtt innenfor forskningen på dette fagfeltet.

– Internasjonalt samarbeid med forskere som Dearing viser at dataene som er samlet i *Barns sosiale utvikling*, og forskergruppen som jobber med dataene på NUBU, holder høy internasjonal standard og er en attraktiv samarbeidspartner.

SMITTSOMT?

Hvordan «smitter» barns oppførsel på hverandre? Det har forskere ved NUBU og *Barns sosiale utvikling* undersøkt.

Tekst: Kristin Horn Talgø

Nærmere bestemt er det Luisa A. Ribeiro og Henrik Daae Zachrisson som har studert om barns bruk av aggressiv atferd i barnehagen synes å ha noen påvirkning på hvor mye aggresjon andre jevnaldrende barn i barnehagen viser.

Studien baserer seg på informasjon fra i alt 956 av barna som har deltatt i prosjektet da disse var to, tre og fire år gamle. Forskerne har benyttet informasjon som er samlet inn fra foreldre og barnehageansatte som omhandler aggressiv atferd hos barnet. For eksempel svarte de på hvor ofte barnet slo andre barn, eller dyttet noen for å få viljen sin. Hovedfunnene fra studien er at:

- Endringer i nivået av aggresjon i barnegruppen i barnehagen førte til endring i barns aggressive atferd.
- Dette gjaldt i større grad for gutter enn for jenter.
- Endringene i atferd gjorde seg bare gjeldende i barnehagen. Det ble ikke funnet tilsvarende forandringer i barnas oppførsel hjemme.
- Funnene tilsier at en i barnehager bør unngå å plassere mange barn som viser mye aggressiv atferd i samme gruppe.

Referanse: Ribeiro, L. A., & Zachrisson, H. D. (2017). Peer effects on aggressive behavior in Norwegian child care centers. *Child Development*. doi: 10.1111/cdev.12953.

VI ØNSKER Å HOLDE KONTAKTEN MED DEG!

Og vi setter derfor stor pris på om du gir oss beskjed hvis du flytter, bytter e-postadresse eller telefonnummer.

Ta gjerne kontakt hvis det skulle være noe, eller hvis det er noe du lurer på.

Vi ønsker dere alle en riktig fin vår!

Kontakt oss her: g.e.bringedal@nubu.no

Görel Bringedal, forskningskoordinator

Ane Nærde
prosjektleder
Barns sosiale utvikling

Görel Eriksson Bringedal
forskningskoordinator
Barns sosiale utvikling

Kristin Horn Talgø
kommunikasjonsrådgiver
Foto: Anja Bergersen